

ارائه یک روش شناسی پژوهش طراحی (DRM) مبتنی بر فلسفه اسلامی - ایرانی

مصطفی توحیدی فر

دانشجوی دکتری فلسفه هنر

mostafa.tohidifar@gmail.com

چکیده

از آنجایی که دستاوردهای پژوهش در هر علم (یا الگوی معرفتی) با روش پژوهش در همان علم دارای نسبت مستقیم است لذا نمی توان انتظار داشت از روش پژوهش علمی محصولی جز نظریه علمی استخراج شود. به این ترتیب در صورتی که پژوهشگران طراحی (دیزاین) بخواهند نظریه ای طراحانه و اسلامی-ایرانی از پژوهش خود استخراج نمایند نیازمند یک روش پژوهش طراحی اسلامی-ایرانی خواهند بود. لذا این مقاله دو رویکرد اساسی را پی گرفته است: نخست تلاش دارد روش شناسی های پژوهش طراحی را که تاکنون انجام شده اند را تحلیل نماید و سپس در گام دوم آنها را با ساختار فلسفی اسلامی-ایران تطبیق دهد. در گام نخست نظریه های چاکرابطی، لاو، فریدمن و براون تحلیل و نظریه چاکرابطی به عنوان نظریه پیشرو برگزیده شده است. سپس روش پژوهش طراحی مبتنی بر فلسفه اسلامی-ایرانی تعریف و اصول آن به ترتیب حس، خیال و عقل شناسایی شده است. در پایان مدلی برای روش شناسی پژوهش طراحی که با ساختار فلسفه اسلامی-ایرانی سازگاری دارد معرفی شده است.

واژگان کلیدی: روش شناسی پژوهش طراحی (DRM)، فلسفه طراحی، فلسفه ایرانی-اسلامی

۱- مقدمه

از آنجایی که گزینش روش تحقیق به زمینه ای که تحقیق در آن صورت می گیرد بستگی دارد لذا نمی توان در حوزه معرفت علمی، تحقیقات طراحی انجام داد و انتظار نتایج موثق داشت. بطور ساده باید گفت پرسیدن پرسش های صحیح یک مطلب است، هماهنگی پرسش با زمینه اش مطلبی دیگر. به عنوان مثال اگر از یک جامعه شناس پرسیده شود که "توسعه چیست؟" پاسخی میدهد که لزوما در حوزه اقتصاد نمی گنجد و اقتصاددانان آن را رد می کنند. به همین ترتیب اگر از یک محقق طراحی پرسیده شود "فرایند چیست؟" پاسخی ارائه می دهد که مورد قبول فلاسفه و جامعه شناسان نمی باشد. به همین دلیل دانشمندان روش های تحقیق را به عدد روشها، اهداف و زمینه ها توسعه داده اند.

در طراحی هم همینطور است. در این مقاله نیز پژوهش در حوزه ای صورت می گیرد که لزوما در دامنه روش های علمی علمی نمی گنجد و از آن فراتر می رود. پیش از ما محققین حوزه طراحی نیز به این مسئله پی برده اند و دامنه تحقیقات علمی را از تحقیقات طراحی تفکیک نموده اند. گرچه این حوزه نوپا و متاخر است و محققین در شناسایی تمایزات دقیق بین روش تحقیق علمی و طراحانه در ابتدای راه هستند ولی گامهایی برداشته شده است. بنا بر آنچه گفته شد لازم است روش تحقیق را با توجه به زمینه طراحی برگزینیم که به این ترتیب اولاً برآمده از معرفت طراحی بوده و ثانیاً با جهان بینی اسلامی-ایرانی سازگار باشد.

مراحل انجام پژوهش به صورتی است که نخست ساختار روش شناسی پژوهش طراحی مورد تحلیل و ارزیابی قرار می گیرد. برای این مهم، نظریات لاو، چاکرابطی، براون، فریدمن مورد توجه و تحلیل قرار گرفته اند. سپس مدل چاکرابطی به عنوان مدل موثر و پیشرو که دارای تمامی شاخصهای یک روش شناسی پژوهش است برگزیده و شاخصهای آن سیاهه می شود.